

Állatélet erdeinkben III.

(Erdészeti és Gazdászati Lapok, 1866. április)

Az Erdészeti és Gazdászati Lapok 1866. évfolyamában tízrészes cikksorozat jelent meg „Állatélet erdeinkben” címmel. Az egykori megfigyelések számíthatnak a ma olvasójának érdeklődésére is, ezért azokat ismét közzétesszük.

Ápril hóban a természet téli hóbundáját már letevé, a zordon tél hatalma már teljesen meg van törve, s felénk mosolyog vidám szép gyönyörködtető arczzal a mindnyájunktól nagy örömmel fogadott ifjú tavasz. Élő növényeink legnagyobb száma leveleket, sőt némelyek virágot is hajtanak, a nap elevenítő sugarai a különféle állatokat rejtényeiből kicsegetik, vagy pedig messze földről hívják hozzánk vissza.

E hónapban üdvözöljük az ősidők óta köztiszteltben álló fecskének megjelenését. Ezen virgoncz, fűrg, serény, merész madárka, mely egész életét úgyszólván röptében tölti, – röptében fogja táplálékát, röptülve énekel, játszik, még röptülve fürdik is – mindenütt az ember oltalma alatt van.

A nép annyira megkedvelte, hogy énekét, mely inkább csevegésnek mondható, saját nyelvére is áttette. A fecske ránk nézve az, a mi a régi egyiptusoknak a szent Ibis volt, – a szép és gazdag időjárás hirdetője.

Kedves fecskénkkel jó a madarak leghiubbika, a kakuk, ki saját nevét szünet nélkül a világnak fülébe kiáltani soha el nem fárad – először jelenik meg a him és csak később a nőstény. Ápril hó második felében érkezik meg a fülemlé és a tyúkok egyedüli vándor madara, a fűrg. Akárhová is vetjük szemünket, mindenütt nagy mozgalom, roppant tevékenység.

A mult hóban megérkezett és állandó madaraink legnagyobb része fészket épít, vagy pedig már tojásokat is rak. Azok közül, kik csak mostan házasságra kelnek, különösen kiemelendők a nagy suhaly vagy füles bagoly (*az ubu – a szerk.*) és a fajdok.

A füles bagoly, a baglyok legnagyobbika, az éj királya, nem mutatja azon vidámságot és élénkséget, mely a madarakat annyira kedvesekké teszi; ő örökösen roskedvű, boszus, haragos, kerüli a világot, nem kedveli a társaságot. Lakhelyül leginkább a legvadabb erdőrészt szemléli ki magának; különösen vonzák őt oly helyek, hol sok mély hegytorok és magas sziklafal van. Innen aztán hangoztatja éjjel félelmet gerjesztő „hu, hu” hangját, melytől az álhitű emberek rettegnek, és mely több mondának alapjául szolgál. Kellemetlen hangja azonban csak egy nőstényért harczoló himnek kiabálása és a bagolyra nézve ugyanazon jelentőségű, mint a zenérek bájos szerelmi dalai, melyekkel kedveseit meghódítják.

A bagoly sokkal nagyobbnak látszik, a minő valóban, mert laza tollazatát fölborzasztva hordja. Minden általa legyőzhető állatot fölemészti; zsákmányát rendszeren álmából riasztja föl és aztán meggyilkolja, s ezen gyalázatos eljárása valószínűleg oka azon különös ellenszenvnek, melylyel a legtöbb nappali madár irányában viseltetik. Ahol csak nappal mutatkozik,

mindenütt boszantják és üldözik még a legapróbb madarak is. Rendszeren észre veszi őt egy kis zenérke ott a falhoz simulva, s rögtön elárulja fölfedezését a varjak és hollóknak, melyek aztán nagy dühvel és seregesen szegényre törnek. Brehm azt mondja, hogy a varjak azt bosszúból teszik, mert a varjúhús a füles bagoly legkedvesebb eledele.

A suhaly családi életéből sok ember példát vehetne magának. A rendkívüli hűségű férj ép oly nagy mérvben szerető apa, mint hitvese minden tekintetben áldozatkész anyja. Több esetet tudunk, hol fogságba került fiaikat táplálták; s mennyire bőségesen látják el ivadékait edellel, bizonyítja azon schweizi paraszt, ki magának és családjának naponta elegendő pecsenyét hozott egy suhaly fészkeből.

De ez utóbbi körülmény épen a suhaly káros voltát bizonyítja vadainkra nézve, ő ugyanis nyulakat, fadjokat, fájzánokat, foglyokat sat. pusztít, s azért méltán megérdemli, hogy az erdősz őt sem kimélje.

A fadjok – a nagy fadj (Auerhahn) (*siket-fadj – a szerk.*) és a nyir fadj (Birkhahn) – fenyveseinket diszítik. A kakas diszes tollazata végképen elüt a nőstények egyszerű tollazatától, mely barna, fakéregszíni.

Igen érdekes a fadjkakas magaviselete párzás idejekor, mely ápril hóra esik. Ő akkor igen élénk színjátékot űz, gyönyörű táncot lejt, mely minden nézőt csodálkozásra ragad.

A fadjkakasnak ezen állapotát, mit tusázásnak (Balzen) neveznek, jól ismerik a vadászok, s tudják, hogy őt ezen érzéki mámorban legkönnyebben lehet meglőni. Reggeli szürkülettől napfelkeltéig észlelhető ezen sajátoszerű tünet. Egy erős alsó ágon áll ekkor a kakas, tollait felborzasztja, farkát kikerekíti, szárnyait lefüggeszti, tippeg, tánczol lábaival, szemeit forgatja s ekkor eleinte lassan egyes, később szaporán és tartósan több részint csattogó, részint kelepelő hangokat ejt, melyeket egy erősebb csattogással befejez. Ezt főcsapásnak (Hauptschlag) nevezik. Erre szaporán számtalan sziszegő, a kaszafetéshez hasonló hangok következnek, mit köszörülésnek (Schleifen) mondják; a köszörülő hangokat egy hosszabb végső hanggal bevégzi, mire boldog kéjérettől elfogultan elalél s szemeit behunja s ekkor se nem lát se nem hall, magánkívül van, mely időpontot kell a vadásznak felhasználni – ha fadj pecsenyére vágyik.

Minden kakasnak tulajdon színpadja van, melyen bolond játékát űzi, s melyre más kakasnak jönni nem szabad, hogy ha eredeti birtokosával harczra kelni nem akar. Az egyszer megkezdett harczot makacsul és nagy tüzzel, néha több napig is folytatják. A tusázás a fadjok szerelem táncza, szerelem dala és szerelem vallomása. Napfelkelte után a jérczékhez siet a kakas, kik szerelmi dalát nagy figyelemmel és részvétellel végig hallgatják, és csak hébe korba egy igen halk és gyöngéd „tak tak”-kal feleltek. Emlős vadaink közül fiadzik ápril hóban a róka, a vad macska, a nyest, a görény, a mókus, a vad disznó és a nyúl, ki egyszersmind mindjárt másodszor is párzik. Gyenge szarvasok agancsaikat csak most vetik el.

Kriesch

http://erdeszetilapok.oszk.hu/00367/pdf/00367_188-190.pdf

Referálta: Haraszi Gyula

Kép: <http://transylvaniantracker.blogspot.hu> (Tekergő)

